

Fiedorow, Aleksander

Leninowski szkic planu prac naukowo-technicznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/2, 257-264

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LENINOWSKI SZKIC PLANU PRAC NAUKOWO-TECHNICZNYCH

Nauka w naszym kraju stała się od pierwszych lat władzy radzieckiej sprawą ogólnopaństwową, przedmiotem nieustannej troski Partii Komunistycznej i całego narodu. Włodzimierz Lenin widział w rozwoju nauki i techniki drogę do najszybszego przewyżczenia zacofania gospodarczego i kulturalnego Rosji, przekształcenia jej w wysoko rozwinięte socjalistyczne państwo ludu pracującego.

Wielu wybitnych przedstawicieli przedrewolucyjnej nauki rosyjskiej wniosło wielki wkład do skarbnicy wiedzy, przyczyniło się do pogłębienia związku nauki z praktyką produkcji, z techniką. Jednakże warunki nie sprzyjały w Rosji rozwojowi nauki. Rząd carski nie troszczył się zbyt o organizowanie badań naukowych, o postęp nauki. W przededniu rewolucji 1917 r. było w Rosji co najwyżej 300 niewielkich instytucji naukowych. Liczba ta obejmowała muzea, obserwatoria, stacje doświadczalne, drobne laboratoria. Wszystkie te instytucje pracowały w izolacji i były skąpo finansowane. Prace badawcze uczeni często prowadzili własnym sumptem lub przy poparciu materialnym towarzystw naukowych.

Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa stworzyła warunki umożliwiające szybki postęp nauki, postawiła przed nią nowe zadania, zmieniła skalę, tempo i charakter jej rozwoju.

Lenin, występując na III Ogólnorosyjskim Zjeździe Rad w styczniu 1918 r., mówił: „Dawniej cały rozum ludzki, cały jego geniusz tworzył tylko po to, aby jednym dać wszystkie dobrodziejstwa techniki i kultury, innych zaś pozbawić rzeczy najniezbędniejszych — oświaty i rozwoju. Teraz zaś wszystkie cuda techniki, wszystkie zdobycze kultury będą dorobkiem całego narodu i nigdy odtąd rozum i geniusz ludzki nie stanie się narzędziem gwałtu, narzędziem wyzysku. Wiemy to — a czyż w imię tego wielkiego dziejowego zadania nie warto pracować, nie warto oddać wszystkich sił? I lud pracujący dokona tej tytanicznej pracy dziejowej, nosi bowiem w sobie drzemiące dotąd wielkie siły rewolucji, odrodzenia i odnowienia”¹.

W broszurze *Osiągnięcia i trudności władzy radzieckiej* Lenin pisał: „Trzeba przejąć całą kulturę, którą pozostawił kapitalizm, i z niej zbudować socjalizm. Trzeba przejąć całą naukę, technikę, całą wiedzę, sztukę. Bez tego nie możemy zbudować społeczeństwa komunistycznego. Nowa nauka, technika, sztuka jest w rękach specjalistów i w ich głowach”².

Państwo radzieckie od pierwszych lat swego istnienia nie szczędziło sił i środków w dążeniu do zorganizowania szerokiej sieci instytucji nau-

¹ W. I. Lenin, *Dziela*. T. 26, ss. 488—489.

² W. I. Lenin, *Dziela*. T. 29, s. 53.

kowych, stworzenia niezbędnej bazy doświadczalnej, wyszkolenia kadr i rozwoju badań podstawowych i stosowanych. Szczególnie skomplikowany był w owych czasach problem kadr naukowych i inżynieryjno-technicznych. W Rosji carskiej dostęp do wyższych uczelni mieli zasadniczo jedynie przedstawiciele klas wyzyskujących. Wśród uczonych, inżynierów i innych specjalistów było bardzo mało ludzi wywodzących się z ludu. Państwo radzieckie, aby móc zacząć budować nowe życie, nową kulturę, musiało pozyskać starą inteligencję, przede wszystkim uczonych, a jednocześnie podjąć skuteczne kroki w celu możliwie szybkiego stworzenia własnych kadr naukowych i inżynieryjno-technicznych, rekrutujących się spośród robotników i chłopów.

Państwo radzieckie od samego początku dokładało wszelkich starań, by wciągnąć starych specjalistów do udziału w budownictwie gospodarczym i kulturalnym. Podejmowano energiczne kroki zmierzające do konsolidacji sił naukowych, powoływano specjalne organy, których zadaniem było organizowanie nowych instytucji naukowo-badawczych i finansowanie pracy naukowej. W końcu 1917 r. powstał w Ludowym Komisariacie Oświaty Wydział Nauki sprawujący kierownictwo nad wszystkimi instytucjami naukowymi Republiki, takimi jak: Akademia Nauk, szkoły wyższe, laboratoria doświadczalne, muzea, obserwatoria, biblioteki itd.

Życie korygowało formy organizacyjne kierowania nauką. W miarę jak rosła liczba instytucji naukowych, wylaniały się przed nimi coraz to nowe i bardziej skomplikowane zadania. W lutym 1921 r. Rada Komisarzy Ludowych podjęła uchwałę o reorganizacji Ludowego Komisariatu Oświaty. Lenin brał bezpośredni udział w jej opracowaniu. Jeszcze w styczniu tegoż roku Plenum KC RKP(b) powołało komisję do sprawy reorganizacji Ludowego Komisariatu Oświaty. Na czele tej Komisji stanął Lenin. W styczniu i lutym 1921 r. odbyło się kilka posiedzeń Komisji, którym Włodzimierz Iljicz przewodniczył.

Nowy statut Ludowego Komisariatu Oświaty przewidywał utworzenie Ośrodka Akademickiego, mającego sprawować „ogólne kierownictwo teoretyczne i programowe” nad sprawami rozwoju nauki i sztuki. Ośrodek Akademicki składał się z dwóch sekcji: naukowej, w postaci Państwowej Rady do spraw Nauki, oraz artystycznej, której powierzono sprawy literatury, teatru, sztuk plastycznych i kinematografii. W marcu 1921 r. utworzono w ramach ośrodka akademickiego Zarząd Placówek Naukowych, który w grudniu przekształcono w Główny Zarząd Placówek Naukowych, Muzealnych i Naukowo-artystycznych („Głównauka”). Do zadań „Głównauki” należało ogólne kierownictwo instytucjami naukowymi i koordynowanie ich działalności z placówkami naukowo-badawczymi, które zaczęły powstawać w tym czasie przy innych komisariatach ludowych i urzędach.

Organy Ludowego Komisariatu Oświaty sprawowały kierownictwo nad placówkami naukowo-badawczymi o profilu przyrodniczym i humanistycznym. Jednakże niektóre wielkie zakłady przemysłowe (Zakłady Putiłowskie, Obuchowskie i in.) posiadały od dawna wielkie laboratoria naukowo-badawcze, które również wymagały opieki i pomocy. Zarówno w przemyśle, jak w transporcie, łączności czy rolnictwie wyłoniła się potrzeba organizowania placówek naukowych w zakresie badań stosowanych. W sierpniu 1918 r. przy Najwyższej Radzie Gospodarki Narodowej (WSNCh) powstał Wydział Naukowo-Techniczny, który odegrał później ogromną rolę popierając zakładanie nowych instytutów i laboratoriów

naukowo-badawczych w dziedzinie nauk stosowanych, koordynując ich prace z potrzebami najważniejszych gałęzi gospodarki narodowej i zbliżając naukę do produkcji.

W ciągu zimy i wiosną 1918 r., realizując bezpośrednie polecenie Lenina, Ludowy Komisariat Oświaty nawiązał kontakt z największymi ośrodkami naukowymi, przede wszystkim z Rosyjską Akademią Nauk. Ten najstarszy ośrodek naukowy kraju zrzeszał wielu wybitnych przedstawicieli nauki rosyjskiej. Było wśród nich również немало zwolenników tzw. czystej nauki — „nauki dla nauki”.

Podczas pierwszej wojny światowej przemysł rosyjski znalazł się w ciężkiej sytuacji. Wielu surowców strategicznych bądź wcale w Rosji nie produkowano, bądź wytwarzano je w niedostatecznych ilościach. Podczas wojny import tych surowców ustał niemal zupełnie. Trzeba było przyspieszyć badanie sił wytwórczych kraju. Z początkiem lutego 1915 r. powstała przy Akademii komisja do spraw badania naturalnych sił wytwórczych Rosji; w skład komisji weszli członkowie Akademii: W. W. Wiernadzki, A. P. Karpinski, B. B. Golicyn, N. S. Kurnakow, I. P. Pawłow i inni wybitni uczeni. Komisja dokonała wielkiej pracy prowadząc badania poszczególnych regionów Rosji i ewidencjonując ich bogactwa naturalne. Badano złoża soli, rudy żelaznej oraz metali nieżelaznych i rzadkich, jak również materiałów ogniotrwałych; ustalano zasoby energetyczne kraju, w szczególności rozważano problemy eksploatacji późniejszych gatunków paliwa, energii rzek, siły wiatru itd.

Jednak na prace komisji nie asygnowano odpowiednich funduszy, co uniemożliwiało prowadzenie na szeroką skalę robót poszukiwawczych, organizowanie wielkich ekspedycji naukowych i inicjowanie skomplikowanych eksperymentów w produkcji. Nierzadko uczeni finansowali prace badawcze własnym sumptem. W listopadzie 1916 r. Komisja rozpatrywała np. sprawę wysłania ekspedycji w celu poszukiwania wolframu niezbędnego do produkcji dział, pocisków i płyt pancernych. A. G. Fersman, który przewodniczył na tej naradzie, wspominał po latach, jak „po odczytaniu odmowy rządu carskiego wyasygnowania kredytów jeden z członków Komisji, członek Akademii Nauk, A. N. Kryłow z właściwą sobie pasją oświadczył, że należy położyć kres tym skandalicznym stosunkom, że wkrótce «diabli wezmą całą rodzinę carską i wielkich książąt, którzy zagarnęli złoża rud wolframowych na Zabajkału», i wyciągnął z kieszeni 500 rubli na zbadanie złóż kaukaskich”³.

Mimo wielu podobnych faktów ofiarnego włączania się uczonych do przedsięwzięć mających na celu podźwignięcie gospodarcze kraju, przedrewolucyjna Akademia Nauk nie była powiązana z gospodarką narodową w sposób trwały i miała pod wieloma względami charakter „świętyni nauki” — zamkniętej korporacji naukowej. Toteż trudno przecenić znaczenie wysiłków młodego państwa radzieckiego, zmierzających do wciągnięcia uczonych do czynnego udziału w budownictwie gospodarczym i kulturalnym.

Lenin wychodził z założenia, że uczonym potrzeba czasu i konkretnych faktów, aby mogli się przekonać o wyższości ustroju radzieckiego, który stworzył nieograniczone możliwości dla rozwoju i rozkwitu twórczości naukowej. Żądał też Lenin, by otaczano Akademię troskliwą opieką.

³ A. E. Fersman, W. I. Lenin i razwitiye proizvoditielnych sił SSR. „Wiesticnik Akadiemii nauk SSSR”, 1940, nr 4—5, s. 65.

Nawiązane w styczniu 1918 r. z inicjatywy Lenina rozmowy między Ludowym Komisariatem Oświaty a Akademią Nauk przebiegały pomyślnie. Już w lutym walne zgromadzenie Akademii powzięło uchwałę głoszącą, że „Akademia gotowa jest zawsze, gdy wymaga tego życie i żąda państwo, podjąć się w miarę swych możliwości opracowania naukowego i teoretycznego konkretnych zadań, wynikających z potrzeb budownictwa prowadzonego przez państwo i stać się ośrodkiem organizacyjnym i przyciągającym siły naukowe kraju”⁴. Wkrótce potem skonkretyzowano szeroki krąg zadań budownictwa gospodarczego i kulturalnego, badania sił wytwórczych, problemów ochrony zdrowia i in., w których realizowaniu miały wziąć udział placówki Akademii.

11 kwietnia 1918 r. Ogólnorosyjski Centralny Komitet Wykonawczy (WCIK), a następnego dnia Rada Komisarzy Ludowych wysłuchały i aprobowaly informacje Ludowego Komisarza Oświaty A. W. Łunaczarskiego o włączeniu się Akademii Nauk do badań nad bogactwami naturalnymi kraju. Jednocześnie Rada Komisarzy Ludowych powzięła uchwałę w sprawie finansowania prac Akademii przez państwo. W tej uchwale podkreślano, że jednym z najważniejszych zadań Akademii Nauk jest rozwiązanie problemu „prawidłowego rozmieszczenia przemysłu i jak najbardziej racjonalnego wyzyskania sił wytwórczych kraju”⁵. Rząd radziecki podjął kroki w kierunku rozszerzenia bazy materialnej nauki. Warto zaznaczyć, że już w 1918 r. kwoty preliminowane na naukę w RFSRR prawie czterokrotnie przewyższały fundusze wyasygnowane na naukę przez rząd carski w 1917 r.

W wielu pracach tego okresu określał Lenin krąg zadań gospodarczych, których rozwiązaniem przede wszystkim należało się zająć. W broszurze: *Najbliższe zadania władzy radzieckiej*, pisanej w marcu—kwietniu 1918 r. Lenin wskazywał na konieczność zapewnienia bazy materialnej dla wielkiego przemysłu: zwiększenie produkcji paliwa, żelaza, budowy maszyn, rozbudowy przemysłu chemicznego. Wspominał o ogromnych zasobach rudy na Uralu, węgla kamiennego w Syberii Zachodniej, ropy naftowej na Kaukazie i na południowym wschodzie, torfu w centrum kraju, surowców dla przemysłu chemicznego w rejonie Kara Bugazu itd. „Eksplatacja tych bogactw naturalnych za pomocą metod najnowszej techniki stworzy podstawę dla nieznanego dotąd rozwoju sił wytwórczych” — podkreślał Lenin⁶.

W drugiej połowie kwietnia 1918 r. Lenin opracował słynny *Szkic planu prac naukowo-technicznych*, w którym stawiał przed Akademią Nauk najpoważniejsze zadania związane z zapewnieniem surowców i paliw dla gospodarki narodowej, racjonalnym rozmieszczeniem produkcji, elektryfikację przemysłu, transportu i rolnictwa. Przytoczymy ten cenny dokument leninowski w całości:

„Akademii Nauk, która rozpoczęła systematyczne studiowanie i badanie naturalnych sił wytwórczych * Rosji, należy z ramienia Najwyższej Rady Gospodarki Narodowej wydać niezwłocznie polecenie utworzenia szeregu komisji składających się ze specjalistów w celu jak najszybszego sporządzenia planu reorganizacji przemysłu i ekonomicznego podźwignięcia Rosji.

⁴ Archiwum AN ZSRR, t. 1, op. I-a, nr 165. Dodatek do protokołu posiedzenia walnego zebrania z 20 lutego 1918 r., s. 31.

⁵ M. I. Smirnow, *Lenin i sowiecka kultura*, Moskwa 1960, s. 262.

⁶ W. I. Lenin, *Dzieła*. T. 29, s. 263.

Plan ten winien zawierać:

racjonalne rozmieszczenie przemysłu w Rosji z punktu widzenia bliskości surowca i możliwości najmniejszego marnotrawienia pracy przy przechodzeniu od przeróbki surowca do wszystkich następných stadiów obróbki półfabrykatów, aż do otrzymania gotowego produktu włącznie.

Racjonalne — z punktu widzenia najbardziej nowoczesnego wielkiego przemysłu, a w szczególności trustów — scalenie i skoncentrowanie produkcji w niewielkiej liczbie bardzo wielkich przedsiębiorstw.

Jak największe zapewnienie dzisiejszej Rosyjskiej Republice Radzieckiej (bez Ukrainy i bez obszarów zajętych przez Niemców) możliwości samodzielnego zaopatrzenia się we wszystkie najważniejsze rodzaje surowców i gałęzi przemysłu.

Zwrócenie szczególnej uwagi na elektryfikację przemysłu i transportu oraz zastosowanie energii elektrycznej w rolnictwie. Wykorzystanie gatunków paliwa nie pierwszej klasy (torf, gorsze gatunki węgla) w celu uzyskania energii elektrycznej przy jak najniższych wydatkach na wydobycie i przewóz materiałów pędnych.

Energia wodna i silniki powietrzne w ogóle i w zastosowaniu do rolnictwa.

* NB.: Trzeba ze wszystkich sił przyspieszyć wydanie tych materiałów, posłać w tej sprawie pismo zarówno do Komisariatu Oświaty, jak i do związku pracowników drukarskich oraz Komisariatu Pracy [dopisek Lenina].”⁷

Jak wiadomo, leninowski Szkic planu prac naukowo-technicznych po raz pierwszy opublikowany został w „Prawdzie” 4 marca 1924 r., ale idee zawarte w tym niepospolitym dokumencie, dzięki konkretnym dyrektywom Lenina już od pierwszych lat władzy radzieckiej legły u podstaw działalności placówek i instytucji, które kierowały organizacją i rozwojem radzieckiej nauki. Dokument ten stał się na długi czas szerokim programem działalności Akademii Nauk i innych instytucji naukowych naszego kraju.

Troska Partii Komunistycznej i rządu radzieckiego o rozwój nauki szybko ożywiła działalność naukową w kraju. Najwybitniejsi uczeni Akademii wzięli czynny udział w realizowaniu zadań WSNCh, zakładaniu nowych instytutów, organizowania ekspedycji naukowych dla zbadania bogactw naturalnych. Już w pierwszych latach porewolucyjnych Komisja powołana do badania naturalnych sił wytwórczych przystąpiła do sporządzenia mapy gleb, wysłała dziesiątki ekspedycji do badań kompleksowych w różnych rejonach kraju, m.in. na Syberię, na Ural, na obszar dalekiej Północy i Północno-Zachodu. Wyniki tych ekspedycji szybko znalazły wyraz we wzroście zbadanych zasobów węgla, ropy naftowej, rud żelaza i metali nieżelaznych, fosforytów i innych kopalin użytecznych. Wszystko to posłużyło jako niezawodna podstawa surowcowa i energetyczna do budowy wielkich zakładów przemysłowych i elektrowni.

W tym samym czasie zaczęły powstawać pierwsze w krajowej praktyce organizacji prac naukowych wielkie instytuty badawcze. Wymienimy tu spośród nich słynne laboratorium radzieckie w Niżnym Nowgorodzie, Państwowy Instytut Rentgenologiczny oraz Państwowy Instytut Optyczny w Piotrogradzie, Centralny Instytut Aerohydrodynamiki

⁷ W. I. Lenin, *Dzieła*. T. 27, ss. 330—331.

(CAGJ) i Instytut Fizyko-Chemii w Moskwie, instytuty Chemii Stosowanej i Nawozów Sztucznych, Biochemii, Samochodowy, Techniki Ciepłej, Elektrotechniczny, Fizyko-Matematyczny itd. Na czele nowych placówek naukowych, zakładanych w resorcie oświaty lub podległych Wydziałowi Nauki i Techniki WSNCh, stają wybitni uczeni: N. S. Kurnakow, N. J. Żukowski, A. F. Joffe, A. N. Bach, D. S. Roźdiestwienski i in.

Wtedy też zaczęły powstawać placówki naukowo-badawcze przy innych komisariatach ludowych i urzędach. Wielką dziś sieć placówek naukowych z zakresu medycyny zainicjowało utworzenie w r. 1920 Państwowego Instytutu Ochrony Zdrowia. W pięć lat później ten wielki kompleksowy instytut obejmował już 8 samodzielnych placówek naukowych: Instytut Biochemii, Instytut Gruźlicy, Instytut Higieny Społecznej i in. W 1922 r. przy Ludowym Komisariacie Rolnictwa powstał Instytut Agronomii Doświadczalnej, którego kierownictwo objął znakomity uczyony — biolog I. I. Waniłow.

Tak więc pierwsze lata po Październiku cechował szybki rozwój nauki w dwóch kierunkach. Po pierwsze, rosła szybko liczba placówek naukowo-badawczych. Już w latach 1918—1919 utworzono 33 wielkie instytuty naukowe. W r. 1923 liczba ośrodków badań naukowych wzrosła do 55, a w r. 1927 było już ich ponad 90⁸. Zakładanie nowych instytutów naukowo-badawczych miało ogromne znaczenie dla rozwoju nauki i gospodarki narodowej kraju. Po drugie, w latach tych prace naukowe ulegały również pogłębieniu. Uczni radzieccy wyszukiwali i rozwiązywali coraz donioślejsze dla gospodarki narodowej problemy naukowe.

Nauka radziecka wyszła na szeroki gościniec postępu. Rozwój jej stał się sprawą ogólnopaństwową, ogólnonarodową.

W marcu 1919 r. VIII Zjazd RKP(b) uchwalił nowy program partii, którego projekt opracował Lenin. Ten doniosły dokument partyjny zawierał następujące stwierdzenie: „Władza radziecka przedsięwzięła już szereg kroków mających na celu rozwój nauki i zbliżenie jej do produkcji: utworzenie całej sieci nowych instytutów naukowych wiedzy stosowanej, laboratoriów, stacji doświadczalnych, eksperymentalnych zakładów przemysłowych mających na celu wypróbowywanie nowych metod technicznych, udoskonalen i wynalazków, prowadzenie ewidencji i organizowanie wszystkich sił naukowych itd. RKP(b), popierając wszystkie te kroki, dąży do dalszego ich rozwijania i do stworzenia warunków najbardziej sprzyjających pracy naukowej związanej z rozwinięciem sił wytwórczych kraju.”⁹

Spółczeństwo radzieckie rozwija się na fundamencie marksistowsko-leninowskiej nauki o społeczeństwie i prawach jego rozwoju. Zakładając ośrodki naukowo-badawcze w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych, Partia Komunistyczna od pierwszych lat istnienia władzy radzieckiej poświęca również ogromną uwagę rozwojowi nauk społecznych.

W 1918 r. utworzona została Socjalistyczna Akademia Nauk Społecznych. Projekt uchwały Rady Komisarzy Ludowych dotyczącej organizacji tego ważnego ośrodka naukowego opracował osobiście Lenin. Akademia powstała przy Ogólnorosyjskim Centralnym Komitecie Wykonawczym Rad, jako „wolne stowarzyszenie osób mających na celu stu-

⁸ *Organizacja nauki w pierwyjje gody Sowietsoj władzi (1917—1925). Zbiór dokumentów.* Leningrad 1968, s. 8.

⁹ *KPZR w rezolucjach i uchwałach zjazdów, konferencji i posiedzeń plenarnych KC.* Cz. 1, 1956, ss. 478—479.

diowanie i wykładanie z punktu widzenia socjalizmu i komunizmu naukowego zarówno nauk społecznych, jak i nauk, które się z nimi stykają”¹⁰. Do grona rzeczywistych członków Socjalistycznej Akademii Nauk Społecznych należeli wybitni uczeni-marksści: M. N. Pokrowski, I. P. Skworcow-Stiepanow, A. W. Łunaczarski, N. K. Krupska, J. M. Stieklów i in., a także wybitni działacze międzynarodowego ruchu komunistycznego i robotniczego: Karol Liebknecht, Róża Luksemburg, Klara Zetkin, Franz Mehring, Julian Marchlewski, Henri Guilbeau i in. Członkami Akademii byli Maksym Gorki, K. A. Timiriaziew, K. E. Ciołkowski i inni wybitni przedstawiciele radzieckiej nauki i kultury.

Socjalistyczna Akademia Nauk Społecznych odegrała wielką rolę w dziele konsolidacji sił twórczych uczonych-marksistów, w badaniu problemów teoretycznych budowy państwa radzieckiego, uczestniczyła w opracowaniu pierwszej konstytucji radzieckiej. Akademia ta przez długi czas spełniała rolę niezmiernie ważnego ośrodka nauk społecznych. W 1936 r. Akademia Komunistyczna weszła w skład Akademii Nauk ZSRR. Od tego czasu w Akademii Nauk prowadzone są badania z zakresu zarówno nauk przyrodniczych, jak i nauk społecznych.

Lenin, wykazując ogromną troskę o wszechstronny rozwój nauki radzieckiej, poświęcał również wiele uwagi warunkom życia i działalności naukowej poszczególnych uczonych. Z jego to inicjatywy utworzono w 1919 r. Centralną Komisję do spraw poprawy bytu uczonych (CEKUBU), przyjęto uchwałę w sprawie stworzenia warunków umożliwiających pracę naukową uczonym tej miary, co I. P. Pawłow, N. I. Żukowski, K. E. Ciołkowski i in. Lenin śledził uważnie działalność Komisji do spraw badania naturalnych sił wytwórczych, interesował się żywo pracami związanymi z badaniami Kurskiej anomalii magnetycznej itd.

Leninowski *Szkic planu prac naukowo-technicznych* zapoczątkował planowanie perspektywiczne nauki radzieckiej. Państwowy plan elektryfikacji Rosji (GOELRO), który opracowywano zgodnie z ideą i pod bezpośrednim kierownictwem Lenina, stanowił już szczegółowy program technicznej rekonstrukcji gospodarki narodowej. W jego realizacji pierwszoplanowa rola przypadła nauce. Plan GOELRO, przewidziany na lat 10—15, wykonany został przedterminowo. Stworzone zostały wszelkie niezbędne warunki, aby kraj mógł już z końcem lat 20-tych przejść do wszechstronnego planowania perspektywicznego rozwoju gospodarki narodowej, nauki i kultury.

Po raz pierwszy w praktyce światowej u podstaw budowy nowego społeczeństwa i organizacji gospodarki narodowej znalazła się nauka.

ЛЕНИНСКИЙ НАБРОСОК ПЛАНА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИХ РАБОТ

В статье рассказывается о первых мероприятиях Советского правительства, руководимого В. И. Лениным, по организации в стране сети научных учреждений и проведению жизненно необходимых для молодого Советского государства научных исследований. Показано, что осуществление таких первоочередных задач, как широкое изучение производительных сил страны, наиболее рациональное их использование, правильное распределение промышленности и т. д., было воплощением идей В. И. Ленина, развитых им в ряде работ того периода, в частности, в „Наброске плана научно-технических работ”. Раскрыто содержание этого ленинского труда и его значение для становления и развития советской науки.

¹⁰ *Organizacja nauki w pierwszyje gody Sowietsoj własti*, s. 212.

LENIN'S DRAFT PLAN
FOR THE TECHNICAL AND SCIENTIFIC WORKS

The article deals with the first undertakings of the Soviet Government under Lenin's leadership concerning the organizing of the network of research institutions and carrying out the investigations which were necessary for vital interests of the young Socialist State.

It is indicated that implementation of such immediate tasks as extensive studies of the productive forces of the state, the most efficient use of them, proper distribution of industry ect. was Lenin's most important ideas which were developed by him in his works of that period, among others, in "A Draft Plan for the Technical and Scientific works".

The article presents the substance of Lenin's book and its importance for the creation of Soviet science.